

Інформаційна довідка
щодо кодифікації законодавства про електронні комунікації
в державах-членах Європейського Союзу
(на прикладі Італійської Республіки)*

***Анотація.** Викладено результати дослідження щодо сутності норм Кодексу електронних комунікацій Італійської Республіки. Акцентовано увагу на значенні цього законодавчого акта в регулюванні суспільних відносин, які виникають у зв'язку з використанням електронних комунікаційних мереж, наданням електронних комунікаційних послуг, пов'язаних засобів і супутніх послуг, а також діяльності національних регуляторних органів. Проаналізовано передумови прийняття кодексу, його основні норми та особливості імплементації до нього правових стандартів, установлених Європейським кодексом електронних комунікацій (Директива ЄС 2018/1972).*

***Ключові слова:** електронна комунікаційна мережа, електронна комунікаційна послуга, Кодекс електронних комунікацій, кодифікація законодавства, кодифікований закон, систематизація законодавства.*

Вступ. Законодавство України здебільшого є систематизованим. Суспільні відносини в цивільній, господарській, сімейній, трудовій, адміністративній, кримінальній, митній, податковій, водній, повітряній, земельній сферах, адміністративному та кримінальному судочинстві тощо регулюються нормами, що містяться в кодифікованих законодавчих актах (кодексах).

Наразі в парламенті та фахових юридичних колах¹ триває дискусія щодо нагальної потреби трансформації та оновлення законодавства України. Актуальними є питання: рекодифікації цивільного законодавства України, яке має враховувати сучасні тренди розвитку цифрової економіки та суспільства, забезпечувати повноцінне правове регулювання відносин у сфері електронної комерції, смартконтрактів, веббанкінгу тощо; включення до Цивільного кодексу України норм, положення яких корелюються з міжнародним приватним та сімейним правом, що, своєю чергою, актуалізує проблему оновлення норм Господарського та Сімейного кодексів України. Багаторічною є дискусія щодо доцільності ухвалення Інформаційного кодексу України².

Статус України як держави-кандидата на вступ до ЄС передбачає адаптацію вітчизняного законодавства до права ЄС. Серед заходів адаптації систематизація законодавчих актів і норм у тих сферах суспільних відносин, які є нетрадиційними для вітчизняного кодифікаційного процесу. Ідеться про

---

¹ XII Міжнародний цивілістичний форум «Рекодифікація цивільного законодавства: Книга перша ЦК України». URL: <https://lawmaking.academy/25-kvitnya-2023-roku-vidbudetsya-hii-mizhnarodnyj-tsyvilistychnyj-forum-rekodyfikatsiya-tsyvilnogo-zakonodavstva-knyga-persha-tsk-ukrayiny/>; Руслан Стефанчук розповів про основні напрямки оновлення Цивільного кодексу України. Прес-служба Апарату Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/204249.html>

² «Проблеми інформаційного законодавства України в сфері створення, поширення та використання інформації та шляхи їх вирішення». Аналітична записка. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/informaciyini-strategii/problemi-informacynogo-zakonodavstva-ukraini-v-sferi>; Інформаційний кодекс: реанімація привиду, який харчується мільйонами. URL: <https://dostup.org.ua/stories/publications/informatsiyni-kodeks-reanimatsiia-pryvvydu-iakyi-kharchuietsia-milionamy>

законодавчі акти та норми з питань електронних комунікаційних мереж та послуг.

Із 20 грудня 2018 року в ЄС діє уніфікований законодавчий акт у сфері електронних мереж та послуг – Європейський кодекс електронних комунікацій (Директива Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 2018/1972 від 11 грудня 2018 року про створення Європейського кодексу електронних комунікацій³). Акт має екстериторіальну дію та ухвалений з метою уніфікації нормативних положень, принципів і цілей регулювання галузі електронних комунікацій ЄС і держав-членів. Із набранням чинності цієї Директиви скасовано низку Директив ЄС у сфері електронних комунікацій, зокрема й тих, які Україна зобов'язалась імплементувати в національне законодавство (наприклад, Директиву 2002/22/ЄС про універсальні послуги та права користувачів стосовно електронних мереж зв'язку і послуг)⁴.

До того ж, деякі держави-члени ЄС мають власний досвід кодифікації національного законодавства про електронні комунікації, що становить предмет дослідження.

Основна частина. Кодифікація законодавчих актів з питань надання телекомунікаційних послуг в Італії має свій генезис. Першим кодифікованим актом у цій галузі можна вважати Указ Президента Італійської Республіки від 29 березня 1973 року № 156 про затвердження консолідованого тексту законодавчих актів з питань пошти, поштового зв'язку та зв'язку⁵, який осучаснив положення так званого Поштового кодексу. Відповідно до цього акта було запроваджено інститут адміністративної концесії телекомунікаційних послуг⁶.

Наприкінці 90-х років минулого століття встановлений режим був змінений через лібералізацію сектору й відкриття ринків для конкуренції, що відбувалося одночасно з імплементациєю до національного законодавства положень директив Європейського Парламенту та Ради щодо телекомунікаційного галузі. Відтоді концесійний режим змінено режимом індивідуальної ліцензії, яка видавалася кожній компанії, зацікавленій у виході на ринок, за умови відповідності мінімальним вимогам, установлених законом.

У 2002 році були ухвалені директиви Європейського Парламенту та Ради, основною метою яких стало створення спільної нормативної бази для електронних комунікаційних мереж і послуг у межах ЄС, зокрема: Директива 2002/19/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 7 березня 2002 року про доступ до електронних комунікаційних мереж і пов'язаних ресурсів та їх

---

³ Directive (EU) 2018/1972 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 establishing the European Electronic Communications Code. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02018L1972-20181217>

⁴ ДИРЕКТИВА 2002/22/ЄС ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ від 7 березня 2002 року про універсальні послуги та права користувачів стосовно електронних мереж зв'язку і послуг (Директива про універсальні послуги). URL: <https://nkrzi.gov.ua/images/upload/58/19/6ad521f49a3af8c4642834474a790eac.pdf>

⁵ DECRETO DEL PRESIDENTE DELLA REPUBBLICA 29 marzo 1973, №156 Approvazione del testo unico delle disposizioni legislative in materia postale, di bancoposta e di telecomunicazioni. URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.del.presidente.della.repubblica:1973-03-29;156>

⁶ Diritto delle comunicazioni elettroniche. Marcello Clarich, Raffaele Cassano. Evoluzione storica e fonti normative. URL: [https://www.treccani.it/enciclopedia/diritto-delle-comunicazioni-elettroniche_\(XXI-Secolo\)/](https://www.treccani.it/enciclopedia/diritto-delle-comunicazioni-elettroniche_(XXI-Secolo)/)

взаємозв'язок (Директива про доступ)⁷; Директива 2002/20/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 7 березня 2002 року про авторизацію мереж і послуг електронного зв'язку (Директива про авторизацію)⁸; Директива 2002/21/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 7 березня 2002 року, що встановлює загальну нормативну базу для електронних комунікаційних мереж і послуг (Рамкова Директива)⁹; Директива 2002/22/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 7 березня 2002 року про універсальні послуги та права користувачів стосовно електронних мереж зв'язку і послуг (Директива про універсальні послуги)¹⁰; Директива Комісії 2002/77/ЄС від 16 вересня 2002 року про конкуренцію на ринках електронних комунікаційних мереж і послуг¹¹.

В основі нової концепції ЄС щодо регулювання ринків комунікаційних послуг закладено принцип уніфікованості як технологічних факторів передачі сигналів зв'язку, так і нормативно-правових положень щодо регулювання та управління цими процесами. До того ж, згаданою вище Рамковою Директивою визначено поняття «електронні комунікації», яке включає ширший спектр характеристик і послуг порівняно з попереднім терміном «телекомунікації».

Зазначені Директиви ЄС сформували основу нової концепції законодавчого регулювання сектору електронних комунікацій в Італії. Положення директив були імplementовані в національне законодавство, зокрема шляхом ухвалення Кодексу електронних комунікацій (далі – ССЕ). До змісту затвердженого Законодавчим декретом від 1 серпня 2003 року № 259¹² ССЕ увійшли положення про електронні комунікації законодавчих декретів та указів Президента Італійської Республіки, чинних на момент ухвалення кодексу.

Це стало другим етапом реформування законодавства Італії з питань електронних комунікацій.

ССЕ складається з 221 статті. У статті третій цього кодексу містяться загальні принципи регулювання електронних комунікаційних мереж і послуг. Вони включають свободу й таємницю комунікацій, свободу економічної ініціативи та її реалізацію в умовах конкуренції, шляхом запровадження правового порядку, адекватного ринковій економіці, з одночасним запобіганням зловживанню владою з боку великих компаній (демонополізацію). Нормами

---

⁷ Directive 2002/19/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 on access to, and interconnection of, electronic communications networks and associated facilities (Access Directive). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32002L0019>

⁸ Directive 2002/20/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 on the authorisation of electronic communications networks and services (Authorisation Directive). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32002L0020>

⁹ Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 on a common regulatory framework for electronic communications networks and services (Framework Directive). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32002L0021>

¹⁰ Directive 2002/22/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 on universal service and users' rights relating to electronic communications networks and services (Universal Service Directive). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32002L0022>

¹¹ Commission Directive 2002/77/EC of 16 September 2002 on competition in the markets for electronic communications networks and services (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32002L0077>

¹² DECRETO LEGISLATIVO 1 agosto 2003, № 259. Codice delle comunicazioni elettroniche. Entrata in vigore del decreto: 16-9-2003 (Ultimo aggiornamento all'atto pubblicato il 05/07/2023). URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2003-08-01;259>

ССЕ забезпечено умови для розвитку широкосмугових мережевих інфраструктур, оскільки швидкісний Інтернет є пріоритетом розвитку.

Нормами ССЕ визначені повноваження національного регуляторного органу у сфері електронних комунікацій – Регуляторного органу зв'язку (далі – AGCOM)¹³, який створено відповідно до Закону про створення органу регулювання зв'язку та правила користування телекомунікаційними й радіотелевізійними системами від 31 липня 1997 року № 249¹⁴. Норми закону увійшли до ССЕ.

AGCOM є незалежним органом. Незалежність органу гарантується особливою процедурою призначення 8 уповноважених членів двох комісій (Комісії з питань інфраструктури та мереж і Комісії з питань послуг та продукції) і президента. Члени комісій обираються Палатою депутатів і Сенатом парламенту Італії, по 4 члени від кожної палати (кожен сенатор і кожен депутат виражає свій голос, вказуючи два імені, одне для Комісії з інфраструктури та мереж, інше для Комісії з питань послуг і продуктів), за умови позитивного висновку, висловленого більшістю (дві третини голосів). Президент AGCOM призначається указом Президента Республіки за пропозицією Голови уряду, за погодженням із міністром зв'язку й за схваленням кваліфікованою більшістю парламентарів у дві третини голосів.

AGCOM – це, перш за все, орган гарантування забезпечення належної конкуренції операторів на ринку та захисту основних прав і свобод користувачів. Окрім того, AGCOM виконує регулятивні й наглядові функції в секторах електронних комунікацій, аудіовізуальних, видавничих, поштових послуг, онлайн-платформ. У своїй діяльності орган підзвітний парламенту Італії. До повноважень AGCOM належить прийняття резолюцій як актів вторинного законодавства, що містять правила стосовно електронних комунікаційних послуг і мереж.

Із 2020 року розпочався третій етап реформування законодавства про електронні комунікації, пов'язаний з імплементацією до ССЕ положень Директиви Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 2018/1972 від 11 грудня 2018 року про створення Європейського кодексу електронних комунікацій. Метою ухвалених імплементаційних законів, зокрема Закону № 120 від 11 вересня 2020 року¹⁵ (далі – Декрет про спрощення), визначено вдосконалення державного управління в секторі електронних комунікацій шляхом запровадження заходів, спрямованих на прискорення адміністративних процедур, усунення бюрократичних вимог і сприяння цифровізації.

Відповідно до Декрету про спрощення, серед іншого, внесено зміни до статей 86, 87 та 88 ССЕ, спрямовані на спрощення процедур авторизації для встановлення інфраструктури електронних комунікацій шляхом значного скорочення термінів, протягом яких уповноважені органи зобов'язані вжити

---

¹³ Istituzione. URL: <https://www.agcom.it/istituzione>; In brief: telecoms regulation in Italy. URL: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=1ac6085d-6bc0-4d4b-a025-ec9920d15c00>

¹⁴ LEGGE 31 luglio 1997, n. 249 Istituzione dell'Autorità per le garanzie nelle comunicazioni e norme sui sistemi delle telecomunicazioni e radiotelevisivo. URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:1997-07-31:249>

¹⁵ Legge 11 settembre 2020, n. 120 Conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 16 luglio 2020, n. 76, recante «Misure urgenti per la semplificazione e l'innovazione digitali» (Decreto Semplificazioni). URL: https://www.bosettiegatti.eu/info/norme/statali/2020_0120.htm

заходів щодо запиту на встановлення інфраструктури, поданого операторами. Так, строк, протягом якого уповноважений орган має ухвалити рішення щодо запиту на встановлення інфраструктури електронних комунікацій, зменшено з попередніх 6 місяців до 90 днів, а у випадку, якщо встановлення інфраструктури потребує кількох втручань і залучення кількох уповноважених органів, встановлено, що може бути представлений єдиний запит, дійсний для всіх профілів, пов'язаних із втручаннями¹⁶.

З ухваленням Законодавчого декрету від 8 листопада 2021 року № 207 про імплементацію Директиви (ЄС) 2018/1972 Європейського Парламенту та Ради від 11 грудня 2018 року про створення Європейського кодексу електронних комунікацій¹⁷ (далі – Закон про імплементацію) фактично закрито процедуру, розпочату 4 лютого 2021 року Європейською Комісією проти 24 держав-членів ЄС (включно з Італією) щодо невиконання нових європейських правил стосовно електронних комунікацій, зокрема, через неможливість вчасної імплементації до національного законодавства вимог Європейського кодексу електронних комунікацій, який набув чинності 20 грудня 2018 року.

Закон про імплементацію пройшов складний процес ухвалення, був предметом громадського обговорення. Метою внесених цим Законом до ССЄ змін є¹⁸: оновлення і гармонізація регулювання електронних комунікаційних мереж та послуг; сприяння ефективному, результативному й скоординованому використанню радіочастотного спектра та розвитку мереж дуже високої пропускної здатності; створення середовища, сприятливого для інвестування та спільного інвестування в мережі дуже високої пропускної здатності; визначення обов'язків регуляторних та адміністративних органів сектору, зокрема Регуляторного органу зв'язку (AGCOM), Міністерства економічного розвитку (MISE) та створеного Національного агентства з кібербезпеки; удосконалення процедури авторизації; сприяння виходу операторів на ринки електронних комунікацій і конкуренції; заохочення доступу користувачів до електронних комунікаційних послуг і посилення їх захисту.

Серед новел Закону про імплементацію варто зазначити: нове визначення електронних комунікаційних послуг, в якому враховано технологічний і ринковий розвиток і яке дозволяє включати послуги, що надаються через технологію ОТТ¹⁹, до предмета регулювання ССЄ; включення загального доступу до високошвидкісного підключення до цілей регулювання електронних комунікацій; перегляд і посилення адміністративних санкцій та введення нових порядків кримінальних проваджень, у тому числі за пошкодження електронних комунікаційних мереж або робіт і об'єктів, пов'язаних з ними; спрощення

---

¹⁶ Le principali novità del Decreto Semplificazioni in tema di reti di comunicazione elettronica. URL: <https://dirittoaldigitale.com/2020/09/21/decreto-semplificazioni-reti-comunicazione-elettronica/>; D.L. Semplificazioni: modifiche al Codice delle comunicazioni elettroniche. URL: <https://dirittoaldigitale.com/2021/07/23/semplicazioni-codice-comunicazioni-elettroniche/>

¹⁷ DECRETO LEGISLATIVO 8 novembre 2021, n. 207 Attuazione della direttiva (UE) 2018/1972 del Parlamento europeo e del Consiglio, dell'11 dicembre 2018, che istituisce il Codice europeo delle comunicazioni elettroniche (rifusione). URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2021:207>

¹⁸ Il nuovo Codice delle Comunicazioni Elettroniche introduce notevoli modifiche al settore. URL: <https://dirittoaldigitale.com/2022/01/12/modifiche-codice-comunicazioni-elettroniche/>

¹⁹ Over-the-top media service (скорочено ОТТ) – послуга потокового мультимедіа, що пропонується безпосередньо глядачам через Інтернет, оминаючи платформи кабельного, ефірного та супутникового телебачення, тобто компанії, які традиційно виступають контролером або розповсюджувачем такого контенту.

процедур отримання дозволу на встановлення радіоінфраструктури; спрощення умов доступу до мереж Wi-Fi; посилення координації діяльності AGCOM у сфері аналізу ринку з діяльністю національних органів інших держав-членів та Європейської комісії; оновлену систему засобів правового впливу, що застосовуються до компаній зі значною ринковою владою, і запровадження можливості для таких компаній визначати пріоритетні проекти для спільного інвестування нових мереж дуже високої пропускну здатності, що складається з волоконно-оптичних елементів; розширення визначення універсальної послуги шляхом включення послуг доступу до Інтернету; посилення прав кінцевих користувачів електронних комунікаційних послуг, особливо щодо контрактних інформаційних зобов'язань операторів, тривалості договорів про надання електронних комунікаційних послуг і права користувачів відмовитися від контракту в разі внесення змін до договірних умов або його автоматичного продовження.

Процедуру імплементації було завершено ухваленням Законодавчого декрету від 24 березня 2024 року № 48 Корегувальні положення до Законодавчого декрету від 8 листопада 2021 року № 207, яким імплементується Директива (ЄС) 2018/1972 Європейського Парламенту та Ради від 11 грудня 2018 року, що змінює Законодавчий декрет від 1 серпня 2003 року № 259, який містить код електронного зв'язку (24G00066)»²⁰. Акт набрав чинності 28 квітня 2024 року, суттєво оновивши положення ССЕ²¹.

Висновки.

Законодавче регулювання сектору електронних комунікацій Італії здійснюється на підставі уніфікованих норм, які містяться в галузевому Кодексі електронних комунікацій (ССЕ). Норми ССЕ регулюють суспільні відносини, які виникають у зв'язку з: використанням електронних комунікаційних мереж; наданням електронних комунікаційних послуг, пов'язаних засобів і супутніх послуг; діяльністю профільних регуляторних органів.

Такий підхід до законодавчого регулювання сектору електронних комунікацій є унікальним у межах ЄС, оскільки Італія є єдиною державою-членом ЄС, яка має багаторічну практику кодифікації норм щодо електронних комунікацій. При цьому процес кодифікації норм законодавства у сфері електронних комунікацій, який базується на певних національних правових традиціях наступності норм та правил, не є відокремленим від загального курсу розвитку Єдиного цифрового ринку ЄС. Про це свідчать законодавчі трансформації Кодексу електронних комунікацій (ССЕ), які відбувалися в декілька етапів, починаючи з ухвалення директив Європейського Парламенту та Ради у 2002 році, метою яких було створення спільної нормативної бази для електронних комунікаційних мереж і послуг в межах ЄС, і закінчуючи імплементацією положень Європейського кодексу електронних комунікацій.

---

²⁰ DECRETO LEGISLATIVO 24 marzo 2024, n. 48 Disposizioni correttive al decreto legislativo 8 novembre 2021, n. 207, di attuazione della direttiva (UE) 2018/1972 del Parlamento europeo e del Consiglio dell'11 dicembre 2018, che modifica il decreto legislativo 1° agosto 2003, n. 259, recante il codice delle comunicazioni elettroniche. (24G00066). URL: <https://www.normattiva.it/atto/caricaDettaglioAtto?atto.dataPubblicazioneGazzetta=2024-04-13&atto.codiceRedazionale=24G00066&atto.articolo.numero=6&atto.articolo.sottoArticolo=1&atto.articolo.tipoArticolo=0>

²¹ Approvato dal Consiglio dei Ministri il decreto di modifica del Codice delle comunicazioni elettroniche. URL: <https://dirittoaldigitale.com/2024/05/17/codice-comunicazioni-elettroniche/>

Сучасна регуляторна політика Італії в секторі електронних комунікацій здійснюється на засадах і принципах права ЄС, які передбачають обов'язкову наявність таких умов: незалежний регулятор електронних комунікацій, легкий доступ до ринку електронних комунікацій, аналіз ринку й накладення регуляторних зобов'язань на операторів / провайдерів зі значною ринковою перевагою, захист прав споживачів, гармонізований підхід до використання радіочастотного спектра, включаючи і впровадження новітніх технологій (5G), забезпечення якості послуг, розгортання мереж широкосмугового доступу, створення правил спільного використання інфраструктури для розгортання комунікаційних мереж, чіткі правила здійснення діяльності на ринку електронних комунікацій, зменшення плати за послуги роумінгу, забезпечення надання універсальних послуг, спрощення адміністративних процедур авторизації для встановлення інфраструктури електронних комунікацій.

На нашу думку, для України як держави-кандидата на вступ до ЄС доцільно враховувати досвід законодавчого регулювання сектору електронних комунікацій Італії. Цікавим є досвід наступності законодавчого регулювання сектору електронних комунікацій, сутність якого полягає в гармонізованому процесі адаптації традиційних національних правових підходів, механізмів і правил на ринку електронних комунікацій, виходячи з вимог Єдиного цифрового ринку ЄС.

Варто звернути увагу на особливості законодавчого визначення процедури призначення членів та президії регуляторного органу у сфері електронних комунікацій, яка дозволяє гарантувати незалежність та автономність його діяльності, а також на спрощення процедур авторизації для розгортання інфраструктури електронних комунікацій шляхом значного скорочення термінів та застосування єдиних правил.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

*Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції викладені в документі не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.